

Krista s trnovou korunou, což označuje jako ikonografickou novinku z Paříže. Mercuri sleduje důležitost relikvií pro vznik a rozvoj určitého ikonografického typu v období středověku a okolnosti i konsekvence jeho šíření.

Autor posledního příspěvku Pavol Černý se soustřeďuje na knižní malbu ve Francii za vlády posledních Kapetovců a věnuje se charakteristice projevu označovaného jako „styl Ludvíka Svätého“ i hlavním výtvarným rysům jednotlivých knižních žánrů. Stranou neponechává ani osobnosti pařížských iluminátorů, ale především informuje o francouzských památkách na našem území (např. tzv. Bible Arnošta z Pardubic, tzv. Burgundská bible, tzv. Bible Jana z Dražic).

Cenným obohacením svazku jsou vůbec poprvé přeložené antologie středověkých pramenů týkající se Kristovy trnové koruny. Z celkem sedmi dokumentů uvedme alespoň zprávu očitého svědka arcibiskupa Gautiera Cornuta o translaci této významné relikvie do Paříže a část knihy Kristýny Pisánské, v níž se nachází popis návštěvy císaře Karla IV. v Sainte-Chapelle. Poznámkový aparát nahrazují oddíly s výběrovou literaturou k jednotlivým kapitolám a v závěru také komentovaná bibliografie, což podtrhuje populárnější ladění knihy. A lze očekávat, že i vzhledem ke zdařilému grafickému ztvárnění a kvalitnímu obrazovému doprovodu si kniha širší čtenářskou obec jistě najde.

MARTINA KUDLÍKOVÁ

Světelský oltář v kontextu pozdně gotického umění střední Evropy, vyd.

Bohdana FABIÁNOVÁ – Zdeněk VÁCHA,
Národní památkový ústav Brno
a Regionální muzeum v Mikulově, Brno
– Mikulov 2008

272 s., CD s fotografiemi, ISBN 978-80-86752-74-7

Příspěvky z konference konané 20. a 21. června 2007 v Mikulově rekapituluje stav dosavadního bádání a přináší zároveň nejnovější pohledy na význam Světelského oltáře v soudobé umělecké tvorbě. Zveřejněné výsledky materiálových výzkumů z oblasti dendrochronologie, historické technologie, chemické analýzy a restaurování by měly korigovat práci historika umění, aby netvořil jen fascinující a od reality odtržené konstrukce. Nechybí tu ani pohled teologa či exkurz do teorie památkové péče s kritickým apelem, že „ne každý [pracovník památkové péče] je v tomto po-

volání, které je zároveň posláním, na svém místě“, což obecně platí pro všechny vědecké pracovníky. Studie historiků umění někdy obsahují poněkud odlišný výklad významu stejných částí oltáře, což je sice pro odborníka ideální příležitost udělat si na dané téma vlastní názor, ovšem pro laika jsou tyto rozdíly ve výkladu nepochybně matoucí. To však apriori neznamená, že se někde stala chyba, neboť tam, kde nemáme konkrétní poznatky, musíme pro vysvětlení využít jednu, anebo hned několik hypotéz, které mohou být stejně pravděpodobné.

I přes znatelný posun v poznání oltáře stále zůstává několik diskutabilních a nevysvětlených míst. Námětem k zamyšlení je nynější kompozice Nejsvětější Trojice ve formě tří polopostav ne-soucích korunu Panny Marie, přičemž prakticky není vidět podoba Ducha svätého. Ne zcela zodpovězená zůstává otázka ikonografického obsahu ztracených oltářních křídel, která jsou zachycena pouze na barokní kresbě. Při hledání souvislostí Světelského oltáře se soudobým pozdně gotickým uměním jsou uváděny oltáře v Maueru u Melku, v Kefermarktu a pasovská sochařská produkce, která zanikla během požárů města. Ve snaze nalézt předlohy pro rané renesanční znaky artefaktu přináší badatelé blízké, v principu však obecné paralely, které nelze beze zbytku považovat za vzor pro dílo mistra Světelského oltáře.

Již výběr fotografie na obálce představuje významnou interpretaci díla, což dokládá hlava muže s perlovou čapkou, o které Lothar Schultes výstižně usoudil, že je to „hlava, vyjadající téměř indicky“. Nebýt informování o oltáři, mohli bychom se z vybraného motivu domnívat, že se kniha zabývá asijským uměním. Proč si autoři vybrali jeden z nejméně uchopitelných a velmi atypických detailů celého oltáře, který se táhne celým obsahem knihy jako červená nit? Několikrát je tu připomenuta hypotéza, že by se mohlo jednat o ideální podobu zakladatele kláštera Hadmara I. z Kuenringu, hlavu anděla, nebo dokonce o samotného autora. Pokud bylo cílem vytvořit nevšední obálku a zaujmout, pak se záměr beze zbytku zdařil. Otázkou zůstává, zda právě tento obličej s vyrovnáním výrazem a beze stop vrásek výstižně charakterizuje dílo jinak plně pohybu, vzrušení, emocí a prostorově hluboce členěné hmoty.

Určitou výtku lze mít k přiloženému CD, které zahrnuje obrazový materiál uveřejněný v knize. Rozlišení fotografií je bohužel tak nízké, že neposkytuje větší kvalitu než tištěná podoba, a tedy možnost detailního prohlížení. Samotný sborník

o Světelském oltáři nicméně bude díky všestrannému obsahu, kvalitní fotografické dokumentaci i výbornému zpracování nepochybně dlouhou dobu základním materiálem k porozumění této po všech stránkách výjimečné pozdně středověké památce.

ROMAN LAVIČKA

ARCHEOLOGIE

Sites of Memory. Between Scientific Research and Collective Representations, edd. Jana MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ – Nathan SCHLANGER – Sonia LÉVIN, Archeologický ústav AV ČR, Praha 2008 (= Castrum Pragense 8)

123 s., ISBN 978-80-86124-86-5; 978-2-9600527-5-6

Anotovaný vícejazyčný sborník zahrnuje výběr referátů přednesených na pražském semináři organizovaném zájmovou skupinou *Archives of European Archaeology* (AREA) v únoru 2006. Právě reflexe a prezentace vlastní činnosti AREA od jejího vzniku 1998 proto tvoří důležitou část poměrně útlého svazku. Z něho je zřejmé, že AREA usiluje o tematizaci dějin evropské archeologie a zároveň vytváří praktické předpoklady pro její nadnárodní studium.

Vstupní text seznamuje čtenáře s prvotním konceptem P. Nory „lieux de mémoire“ a s jeho atraktivností pro historické a kulturní vědy (N. Schlangler – J. Maříková-Kubková). S naléhavostí je opět připomenuta zásadní otázka, co je to za minulost a čím je to minulost, která vstupuje do našeho vědomí, a s tím související problematika, jakou roli sehrává archeologie v recepci historické skutečnosti a v utváření historického vědomí a povědomí. Autoři upozorňují nejen na velký potenciál archeologie v současném pluralitním pojetí studia minulosti, ale i na možná nedorozumění v případě neadekvátního ztotožňování konceptu „lieux de mémoire“ a archeologického „site“. Úvodní text dále reflektuje významné archeologické „sites of memory“, at již ve sborníku samostatně nepojednávávané, jako je např. Masada u Mrtvého moře nebo jihoafrické Sterkfontein, či tematizované ve vlastních studiích, které tvoří samotné jádro sborníku. Zastoupen je Pražský hrad (J. Frolík, J. Maříková-Kubková), Říp (K. Sklenář), Olymp (S. Lévin), jeskyně Altamira (O. M. Abadia) a je-

zerní lokality (nákolí) ve Švýcarsku (M.-A. Kaeser). Čtenáři je tímto způsobem představena reprezentativní mozaika důležitých archeologických lokalit, jejichž interpretace i prezentace dostává různé významy, neboť tato místa jsou těsně spjata s různými formami paměti. Tak např. Sterkfontein, tzv. kolébka hominidů, není ničím jiným než geografickou projekcí bájného ráje, zhmotněním ideje o jednom centru zrození lidstva. Podobné představy vytvářené archeology o životě na jezerních lokalitách ve Švýcarsku nápadně připomínají zlatý věk J. J. Rousseau. Jezerní lokality navíc sehrály významnou úlohu při novodobém hledání společné identity obyvatel Švýcarské federace. Stejný národně identifikující a také symbolicky reprezentující význam přitom náleží např. Pražskému hradu. Jeskyně Altamira zase může ztělesňovat španělskou rezistenci vůči dominující francouzské kultuře a vědě. Naproti tomu horský hřeben Olympu zůstává do velké míry paradoxním solitérem, kde se setkávají „různá chápání míst paměti“ a kde ve výrazném protikladu stojí představa o podobě bájného horstva a geografická skutečnost.

Závěrečnou část sborníku představují anotace publikovaných referátů v hlavních světových jazycích a v češtině. Právě velmi promyšlené uspořádání sborníku, jeho souhrn a anotace, stejně jako koncepční pojetí a významný mezioborový přesah, jsou neobyčejně přátelskou výzvou k jeho prohlédnutí a přečtení.

TOMÁŠ KLÍŘ

Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren, hg. Ivana BOHÁČOVÁ – Lumír POLÁČEK, Archeologický ústav AV ČR, Brno 2008 (= Internationale Tagungen in Mikulčice 7)

308 s., ISBN 978-80-86023-84-7

Ve sborníku obsažené příspěvky, jež jsou dílem německých, polských, slovenských, zejména však českých a moravských archeologů, většinou předkládají nejnovější stav poznání „vedlejších“ sídelních areálů významných středoevropských hradišť 9.–12. století, přičemž některé z nich se zaměřují i na srovnání nerezidenční a rezidenční části prezentované lokality. Po vstupní studii obou editorů následuje sémantická analýza pojmu suburbium na základě písemných pramenů 10. století